

СТУДЕНТСЬКА СІМ'Я ТА ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ

Костенко А.М.,

ст. викладач каф. ПСП, к. політ. Н. СумДУ

Студентська сім'я – явище особливе. По-перше, тому, що рідкісне, по-друге, тому, що така сім'я відрізняється від звичайних молодих сімей більшою кількістю соціальних ролей і поєднанням більшої кількості зобов'язань. Можливо, саме тому студентська сім'я є об'єктом роздумів науковців і публіцистів, її вивчають соціологи, філософи, психологи, педагоги.

У сучасному суспільстві поширені стереотипи про те, що сімейні обов'язки та батьківство заважають успішному навчанню. Особливо це стосується жіночої частини студентства. Внаслідок цього існує недостатній рівень впровадження принципів гендерної справедливості в університетське середовище, а саме, необхідним є пошук балансу, який дозволив би студентам – чоловікам і жінкам – плідно поєднувати різні сфери соціалізації – навчання, створення сім'ї, приватне життя, збереження здоров'я. Цей стереотип у багатьох випадках підсилюється відсутністю реальних умов підтримки сім'ї. Зокрема, поширеним є не завжди толерантне ставлення викладачів до сімейних студентів, відсутність гуртожитків для студентських сімей, консультативних пунктів тощо.

З цією метою лабораторією «Центр соціально-гуманітарних аспектів регіональних досліджень» Сумського державного університету було проведено соціологічне дослідження для вивчення ставлення студентів вищих навчальних закладів до створення сім'ї та поєднання батьківських обов'язків з навчанням, а також ціннісних орієнтацій у питаннях розподілення сімейних обов'язків, планування спільного життя, ставлення до абортів тощо. Дослідження проводилось у вересні – жовтні 2011 року за пропорційною вибіркою серед студентів, що навчаються у вищих навчальних закладах міста Суми та міста Черкаси.

Форма дослідження – опитування з допомогою відкритої анкети. Загальна кількість опитаних – 300 осіб. Обробка анкет велась з допомогою програми „Оса”. Анкети, в яких вказувалась інформація у варіанті „Інше” та давались коментарі, додатково оброблялись вручну. На основі обробки та аналізу отриманої інформації можемо зробити такі висновки.

В ході опитування респондентам було запропоновано відповісти на питання „Чи можливо поєднати навчання та сімейні обов'язки?” Отримані результати показують, що майже 83% опитаних вважають можливим створення сім'ї під час навчання, проте майже 40% з них вважає, що це буде дуже складно, а 2,41 % згодні, що це можливо за певних умов. При цьому 7,59 % на даний момент взагалі не планують створювати сім'ю, а 10,69 % зазначають, що навчання повинно бути передусім.

При цьому серед тих, хто зазначив варіанти «Так, можливо поєднати навчання і сім'ю» та «Можливо, проте дуже важко» переважають жінки – 42,93% проти 33,96 % чоловіків та 41,3 % проти 36,79 % чоловіків відповідно. А от чоловіків вдвічі більше серед тих, хто не планує створювати сім'ю та тих, хто вважає необхідним спочатку здобути освіту, а потім одружуватися і планувати дітей.

Як бачимо, біля третини опитаних студентів сумських університетів вважають можливим поєднання навчання і сімейних обов'язків. А от серед студентів Української академії банківської справи та представників черкаських ВНЗ (ЧНУ та філіал КНУКМ) оптимістично налаштованих студентів виявлено більше половини. При цьому студенти Сумського державного університету лідирують серед тих, хто взагалі найближчим часом не планує створення сім'ї (12,96%).

Зазначимо, що в цілому опитані відчувають необхідність створення в їх навчальних закладах особливих умов для сімейних студентів. Результати опитування показують, що за те, щоб умови були однаковими для усіх, висловлюються лише 28,6% опитаних. При цьому лише 2% обґрунтували свою відповідь. Серед вказаних причин названі варіанти на зразок: «для успішної кар'єри треба вчитись», «дітей заводять ті, хто не хоче вчитись, а хоче «сачкувати», «сім'я має допомагати, а не заважати».

В ході опитування студентам було запропоновано також визначитися, чи впливатиме на їхнє рішення одружитися чи завести дітей створення більш сприятливих умов у ВНЗ. Отримані результати показують, що відповіді респондентів розподілилися майже порівну між трьома варіантами «Так», «Ні» та «Не думав про це». 33,79% не вважають такі кроки визначальними, а 34,83% опитаних зазначили, що такі кроки з боку університету позитивно вплинули б на рішення стосовно створення сім'ї. І з точки зору завдань даного дослідження такий показник можна вважати досить високим.

Наведені результати свідчать про досить близькі позиції опитаних чоловіків та жінок, проте зазначимо, що жінки рідше пов'язують рішення про створення сім'ї та народження дітей зі створенням більш сприятливих умов за місцем навчання. Варто зазначити і переважання чоловіків серед тих, хто взагалі не замислювався над цим питанням.

Більшу налаштованість студенток на певні «жертви» після появи дитини і відповідні очікування з боку чоловіків-студентів підтверджує подальший аналіз результатів. Так, в ході опитування студентам було запропоновано відповісти і на питання «Хто з подружжя повинен поступитися (перевестися на заочне відділення, взяти академічну відпустку) у разі появи дитини».

Зазначимо, що кожен четвертий з опитаних студентів вважають, що ніхто не повинен поступатися навчанням, навпаки потрібно спробувати поєднати його з сімейними справами. В той же час така ж кількість респондентів (26,1%) висловилися, що саме жінка повинна піти на поступки. Можна припустити, що таке рішення пов'язано з усталеним стереотипом, що на саме жінка має виконувати основну масу обов'язків при догляді за дитиною. І лише 12% опитаних вважають, що з таким навантаженням чудово міг би впоратися і чоловік. Варіант «обидва батьки» зазначили лише 15% студентів. Ще більша кількість опитаних притримується позиції, що не потрібно народжувати, доки не отримав освіту і на закінчив навчатися (майже 19%).

Досить показовим є і розподіл відповідей на це питання серед чоловіків та жінок. При досить близьких позиціях по більшості варіантів чоловіки все-таки частіше зазначають, що або не потрібно народжувати дитину, будучи студентами, або ж ніхто не повинен приносити в жертву своє навчання. Також чоловіки переважають серед тих, хто перекинув би обов'язки по нагляду та вихованню дитини на жінку (28,3% проти 25% жінок). Жінки ж в свою чергу хотіли б, щоб поступилися своїм навчанням і часом чоловіки (13,59% проти 9,43% чоловіків), або ж щоб сімейні обов'язки виконували обоє.

З метою вивчення рівня поширеності серед студентів усталених стереотипів стосовно розподілу функцій у сімейному житті в ході опитування респондентам було також запропоновано відповісти на питання „Чи згодні Ви з тезою, що домашніми справами повинна займатися жінка, а чоловік заробляти кошти?” Отримані результати показують, що студентське середовище є неоднорідним і досить строкатим.

Так, погоджуються з даною тезою майже 25% студентів. Третина опитаних студентів (33%) вважають, що всі обов'язки потрібно виконувати разом. Біля 15% респондентів висловились за те, що ці ролі у сім'ї можна змінювати, а 27% опитаних вважають, що кожен повинен робити те, що в нього краще виходить.

Досить цікавими є результати більш детального аналізу ситуації в окремих групах опитаних, зокрема чоловіків та жінок.

Так, серед тих, хто зазначив варіанти «Так, це природньо» очікувано переважають чоловіки – 41,51% проти 15,22% жінок. А от жінок вдвічі більше серед тих, хто вважає що всіма справами потрібно займатися разом. Можна допустити, що респонденти у даному випадку не тільки перебувають у полоні відповідних стереотипів, але й висловлюють бажані очікування стосовно майбутньої дружини(чоловіка).